



پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته‌ی علوم حدیث

گرایش تفسیر اثری

عنوان پایان نامه

شیوه های رویارویی حضرت ابراهیم (علیه السلام) با مخالفان (با تکیه بر قرآن)

استاد راهنما

حجة الاسلام والمسلمین دکتر محمد احسانی فر

استاد مشاور

حجة الاسلام والمسلمین دکتر کاظم قاضی زاده

دانشجو

فرزانه سعیدی

ماه و سال دفاع

تابستان ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

"تمام حقوق این اثر متعلق به دانشکده علوم حدیث است."

تقدیم

به بت شکنان تاریخ:

- ابراهیم خلیل الله

- و سید رسولان (صلی الله علیه وآله) که بت های جهل و خرافه را در زیر پای موحدان در ورودی بیت توحید مدفون ساخت.

- و به روح خدا و ذخیره ویژه الهی در عصر ما که با در هم شکستن بت طاغوت و ظلم و استبداد بنای حکومتی را بر پایه توحید و عدل بنیان نهاد و ما را امیدوار روزی کرد که آرمان های این حاکمیت با پیاده شدن تمامی احکام و حیانی تحقق یابد و به گل بنشیند.

و نیز هدیه به همسر گرامی و همیشه همراهم، که اگر نبود حمایت های بی دریغ ایشان، بی شک مجموعه ی پژوهشی به این شکل تدوین و تنظیم نمی شد.

سپاس گزاری

حمد و سپاس، پروردگار عالم، خدای مهربان و بخشنده که در پژوهش و نگارش این مجموعه ی یاریم رساند. تشکر و قدر دانی می‌کنم از اساتید دلسوز و دانشمند، آقایان احسانی فر و قاضی زاده که از همان نخستین مراحل پژوهش تا کنون، مرا با راهنماییهای عالمانه و راهگشا همراهی کردند. از مسئولین محترم دانشکده علوم حدیث به خصوص مسئولین امور پایان نامه و متصدیان کتابخانه کمال تشکر را دارم.

از حمایت های بی دریغ همسر با محبتم که در همه حال با تشویق و حمایت هایشان نقش سازنده در پیشبرد این پژوهش داشته اند، کمال تشکر را دارم و همچنین دو فرزندم، که درک بالایشان از شرایط مادر همیشه مایه ی آرامش و امید من بوده و هست.

در پایان برای همه ی کسانی که به صورت مستقیم و غیر مستقیم مرا در تحقیق و تدوین این رساله یاری رساندند، آرزوی موفقیت و بهروزی دارم.

چکیده

قرآن کریم و احادیث معصومان (علیهم السلام) شخصیت کم نظیر حضرت ابراهیم خلیل (علیه السلام)، با زندگی پر فراز و نشیبش را به عنوان اسوه و الگو برجسته ساخته است. از این رو ما با برشی در زندگی و ابعاد شخصیتی آن پیشوای بزرگ آسمانی، شیوه های رویارویی آن حضرت با مخالفان و طاغوتیان را به طور ویژه موضوع اصلی این پژوهش قرار دادیم و با تکیه بر منابع حدیثی و تاریخی و تفسیری در پی به دست آوردن صحنه های بدیع و درس آموز و الگویی برخوردار و کشمکش آن حضرت با مخالفان و منحرفان و شیوه های رویارویی وی با آنان بر آمدیم و بر اساس نتایج حاصله در این پژوهش شیوه مبارزه حضرت ابراهیم (علیه السلام) به دو گونه گفتاری و رفتاری قابل تقسیم است، که در شیوه گفتاری از جهات مختلف شامل نوع بیان، که به سه گونه برهان جدال احسن، موعظه و از جهت مخاطب که افراد، خانواده، عموم، و طوایف خاص را تشکیل می داد و از جهت محتوا، که محتوای کلام ایشان بیم و انداز، ترغیب و تشویق، دعا و نفرین، براءت و از جهت کیفیت بیان نرم گویی، صلابت در گفتار، رعایت ادب، قیاس کردن، طرح سؤال و... را به کار می گرفتند و شیوه های رفتاری همچون ترویج عملی خداپرستی صحیح، تهذیب نفس و ستیز با شیطان، تربیت عملی افراد جامعه (خانواده و عموم)، امر به معروف و نهی از منکر که به چند صورت از جمله (بت شکنی، جهاد، هجرت و...) مورد بررسی قرار گرفت و در پایان آموزه های بدست آمده از شیوه مبارزه حضرت ابراهیم (علیه السلام) به سه گونه تقسیم شده است که در حوزه اعتقادی مباحثی چون توحید و یکتا پرستی، اعتقاد به معاد و... و در حوزه اخلاقی مباحثی چون توکل بر خدا، استقامت و بردباری و... و در حوزه رفتاری مباحثی چون اهتمام به اقامه نماز، رفق و مدارا و... و تحلیل هر یک از آن ها در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته است و نتایج حاصله، طیف وسیعی از روش ها و منش های حضرت ابراهیم (علیه السلام) در روبرو شدن با مشرکان و دیگر منحرفان سرکش است که هر یک در عصر حاضر و در جایگاه خود آموزنده و شایسته بهره گیری است.

کلید واژه ها: حضرت ابراهیم (علیه السلام)، شیوه های رویارویی، جهاد آزادیبخش، احتجاج،

مشرکان، خورشید پرستان، ماه پرستان، تفسیر موضوعی.

۱۳	بخش یک: کلیات، مفاهیم و مبانی
۱۵	فصل اول: شناسه پژوهش
۱۵	۱-۱-۱- بیان موضوع تحقیق
۱۵	۱-۱-۲- سؤالات تحقیق
۱۵	۱-۱-۳- فرضیات تحقیق
۱۶	۱-۱-۴- ضرورت و اهداف تحقیق
۱۶	۱-۱-۵- پیشینه تحقیق
۱۷	فصل دوم: مفاهیم و مبانی بحث
۱۷	۱-۲-۱- زندگی حضرت ابراهیم علیه السلام در نگاهی گذرا
۱۷	۱-۲-۱-۱- ادوار زندگی حضرت ابراهیم علیه السلام
۱۷	الف) دوران کودکی
۱۹	ب) گفتگو با پرستندگان ستاره، ماه، خورشید و بتها
۲۰	ج) مبارزه عملی با بت پرستان
۲۰	د) گفتگو با نمروذ
۲۱	ه) هجرت ابراهیم علیه السلام
۲۱	و) آخرین مرحله رسالت ابراهیم
۲۳	ز) آخرین برگ زندگی حضرت ابراهیم علیه السلام
۲۳	۱-۲-۱-۲- مقامات حضرت ابراهیم علیه السلام
۲۴	۱-۲-۱-۲-۱- مقام عبودیت و بندگی
۲۴	۱-۲-۱-۲-۲- مقام نبوت
۲۵	۱-۲-۱-۲-۳- مقام رسالت
۲۵	۱-۲-۱-۲-۴- مقام خلیل الهی
۲۵	۱-۲-۱-۲-۵- مقام امامت
۲۵	۱-۲-۲- مراد از مخالفان
۲۶	۱-۲-۳- مفهوم شناسی رویارویی

۲۶	۱-۲-۴- مفهوم‌شناسی شیوه‌ها
۲۶	۱-۲-۵- مبانی قرآنی مبارزه با مخالفان
۲۷	۱-۲-۵-۱- عدالت محوری
۲۹	۱-۲-۵-۲- شدت عمل توأم با نرمش
۳۰	۱-۲-۵-۳- به کارگیری همه ابزارها و شیوه‌های مفید و مشروع
۳۲	۱-۲-۵-۴- پرهیز از ستم، تجاوز و فساد
۳۳	۱-۲-۵-۵- تداوم پیکار تا رفع فتنه
۳۴	۱-۲-۵-۶- سرکوب متجاوز غیر قابل اصلاح
۳۵	۱-۲-۵-۷- جهاد با نفس
۳۷	بخش دوم: شیوه‌های گفتاری
۴۰	۲-۱- از جهت نوع بیان
۴۰	۲-۱-۱- اقامه برهان
۴۰	۲-۱-۱-۱- احتجاج ابراهیم (علیه السلام) با بت پرستان بعد از شکستن بت ها
۴۴	۲-۱-۱-۲- استدلال به توحید
۴۶	۲-۱-۱-۳- اقناع تدریجی
۴۷	۲-۱-۱-۴- استدلال به کمک محسوسات
۴۷	۲-۱-۲- جدال احسن
۴۹	۲-۱-۲-۱- جدال با نمرود
۵۰	الف) مبحث مورد محاجه ابراهیم علیه السلام
۵۳	ب) زمان محاجه ابراهیم علیه السلام
۵۳	ج) تناسب احتجاجات ابراهیم علیه السلام
۵۶	۲-۱-۲-۲- جدال احسن در عین عبودیت
۵۶	الف) محاجه حضرت ابراهیم (علیه السلام) با فرشتگان
۵۷	ب) مجادله و گفتگوی ابراهیم (علیه السلام) برای رفع عذاب از قوم لوط (علیه السلام)
۵۷	ج) سبب مجادله ابراهیم (علیه السلام) با ملائکه
۶۱	۲-۱-۳- موعظه
۶۱	۲-۱-۳-۱- موعظه آزر
۶۳	۲-۱-۳-۲- تهدید ابراهیم علیه السلام به سنگسار

۶۴	۲-۲- از جهت مخاطب
۶۴	۲-۲-۱- فرد
۶۵	۲-۲-۲- خانواده
۶۸	۲-۲-۳- عموم
۷۲	۲-۲-۴- طوائف خاص
۷۲	الف) گفتگو با پرستندگان ستاره و ماه و خورشید
۷۵	ب) نزهت ابراهیم علیه السلام از پرستش اجرام و پرستش غیر خدا
۸۰	ج) جمع‌بندی و نتیجه‌گیری آراء مفسران
۸۱	۲-۳- از جهت محتوا
۸۱	۲-۳-۱- بیم و انذار
۸۳	۲-۳-۲- ترغیب
۸۵	۲-۳-۳- دعا و نفرین
۸۹	۲-۳-۴- براءت
۹۱	۲-۴- از جهت کیفیت بیان
۹۱	۲-۴-۱- نرم‌گویی
۹۲	۲-۴-۲- رعایت ادب
۹۳	۲-۴-۳- صلابت در گفتار
۹۵	۲-۴-۴- اظهار پستی و ناتوانی بت‌ها
۹۶	۲-۴-۵- قیاس کردن
۹۷	۲-۴-۶- طرح سؤال
۱۰۰	۲-۴-۷- خطاب توأم با برانگیختن عقل و وجدان مخاطب
۱۰۳	بخش سوم: شیوه‌های رفتاری
۱۰۵	۳-۱- ترویج عملی خداپرستی صحیح
۱۰۶	۳-۲- تهذیب نفس و ستیز با شیطان
۱۰۶	الف) تهذیب نفس
۱۰۸	ب) ستیز با شیطان
۱۱۲	۳-۳- تربیت عملی افراد جامعه
۱۱۳	۳-۳-۱- خانواده

۱۱۵	۳-۳-۲- افراد شایسته و مستعد
۱۱۷	۳-۳-۳- عموم
۱۱۷	۳-۴- امر به معروف و نهی از منکر
۱۱۸	۳-۴-۱- برائت
۱۱۹	۳-۴-۲- بت شکنی
۱۲۰	۳-۴-۲-۱- نظر ابراهیم علیه السلام به ستارگان و خبر از بیماری
۱۲۲	۳-۴-۲-۲- سخنان ابراهیم علیه السلام با بت‌ها و احتجاج او با بت‌پرستان
۱۲۷	۳-۴-۳- جهاد
۱۳۰	۳-۴-۴- هجرت
۱۳۳	۳-۴-۵- بازنمایی توحید (کعبه)
۱۳۷	بخش چهارم: درسهایی رویارویی حضرت ابراهیم علیه السلام با مخالفان
۱۳۹	فصل اول: آموزه‌های اعتقادی
۱۳۹	۳-۱-۱- توحید و یکتاپرستی
۱۳۹	۳-۱-۱-۱- اتخاذ شیوه‌های متنوع برای گسترش توحید
۱۴۰	۳-۱-۱-۲- اسوه توحید و خدا محوری
۱۴۱	۳-۱-۱-۳- اسوه بودن ابراهیم (علیه السلام) و پیروانش در تبری از مشرکین
۱۴۳	۳-۱-۲- اعتقاد به معاد
۱۴۶	۳-۱-۳- اعتقاد به وحی و مبدئیت الهی آن
۱۴۷	۳-۱-۴- اعتقاد به بعثت رسول اعظم اسلام و جلالت و فضیلت ایشان
۱۴۹	فصل دوم: آموزه‌های اخلاقی
۱۴۹	۳-۲-۱- توکل بر خدا
۱۵۰	۳-۲-۲- استقامت و بردباری
۱۵۱	۳-۲-۳- وحشت نداشتن از کمی یاران در راه حق
۱۵۲	۳-۲-۴- اتکاء به آموزه‌های وحیانی
۱۵۴	۳-۲-۵- راستگویی
۱۵۶	فصل سوم: آموزه‌های رفتاری
۱۵۶	۳-۳-۱- اهتمام به اقامه نماز
۱۵۶	۳-۳-۲- بهره‌گیری از حکمت و تدبیر در مبارزه

۱۵۷

۳-۳-۳-۳-رفق و مدارا

۱۵۸

۳-۳-۴-پیشتازی در نیکی‌ها

۱۶۰

سخن پایانی

۱۶۲

منابع

۱۶۴

نمایه

بخش يك:

كليات، مفاهيم و مباني

فصل اول: شناسه پژوهش

از آنجا که سرآغاز هر پژوهش هدفدار به معرفی دقیق و بیان ویژگی ها و ضرورت ها و اهداف آن اختصاص دارد، در این بخش به شناسه پژوهش و دیگر اطلاعاتی که بتواند به مخاطب یا خواننده تصویری روشن از موضوع مورد بحث بدهد می پردازیم.

۱-۱- بیان موضوع تحقیق

نظر به اسوه بودن پیامبران الهی (علیهم السلام) به ویژه حضرت ابراهیم (علیه السلام) و با عنایت به این که رویارویی ایشان با طاغوت های زمانش در سرزمین بابل و شام و حجاز حاوی نکاتی بس ارزنده و آموزنده است، این پژوهش در پی آن است که شیوه های گوناگون این رویارویی اعم از پیدا و پنهان، ایجابی و سلبی، فردی و اجتماعی و جز این ها را به بررسی بگذارد و احیانا اصول حاکم بر این شیوه ها را نیز بشناساند.

۱-۲- سوالات تحقیق

این پژوهش در پی پاسخ گویی به سؤال اصلی یعنی شیوه های رویارویی حضرت ابراهیم (علیه السلام) با مخالفان زمانش کدامند؟ و همچنین در پی یافتن پاسخی برای سؤال فرعی یعنی چه پیام ها و درس هایی از شیوه های رویارویی ابراهیم (علیه السلام) با مخالفان می توان گرفت؟ می باشد.

۱-۳- فرضیات تحقیق

ابراهیم (علیه السلام) از شیوه ها و ابزارهای صحیح گفتاری و رفتاری در راه مبارزه با مخالفان بهره می گرفت. درس ها و پیام هایی برگرفته از شیوه های رویارویی ابراهیم (علیه السلام) وسیع و متنوع هستند زیرا او مجاهدت با نفس برای هر چه به کمال رسیدن خویشتن را با کوشش در مسیر تربیت صحیح خانواده و دیگر یاران و نیز بهره گیری از شیوه ها و ابزارهای صحیح رویارویی با مخالفان را همزمان بکار می گرفت.

۴-۱- ضرورت و اهداف

از آنجا که در همه زمان ها مخالفانی برای جبهه حق و مکتب وحی وجود دارد و از هر طرف می خواهند بر مسلمانان چیره شوند و ما در عصری قرار گرفتیم که دشمنان اسلام مخصوصا آمریکا و صهیونیست های غاصب در پی آنند که چه از طریق ابزار سخت و چه از طریق جنگ نرم مسلمانان را از خدا پرستی دور کنند و بیشتر جوانان ما را هدف گرفتند، لذا هدف این تحقیق آن است که با الگو گرفتن از حضرت ابراهیم (علیه السلام) شیوه های رویارویی با کفار و مخالفان را به مسلمانان بشناساند و در مقابله با مخالفان ترسی به خود راه ندهند و از خداوند متعال مدد بخواهند.

۵-۱- پیشینه تحقیق

گرچه درباره تاریخ، سیره، شخصیت و زندگی حضرت ابراهیم (علیه السلام) تألیفات فراوان و متنوعی سامان یافت و در خلال فصول و مباحث این تألیفات به موضوع شیوه های رویارویی حضرت ابراهیم (علیه السلام) با مخالفان به پرداخته شد؛ لیکن به نگارش موضوعی و مستقلی در این زمینه بر نخوردیم که این موضوع را با چنین سبک و سیاق مورد توجه قرار داده باشد و بنده در روند تحقیق نیز به مقاله یا مجموعه پژوهشی خاص برخورد نکردم. هر چند باید اذعان داشت که در تفاسیر با رویکرد اجتماعی مانند تفسیر نمونه یا تفسیر المیزان یا التفسیر فی ظلال القرآن و.... به صورت موردی برخی مطالب مربوط به شیوه ها و رویکرد های حضرت ابراهیم (علیه السلام) در مواجهه با مخالفان قابل رؤیت است و حتی در کتاب های تاریخی همچون قصه های قرآن و... نیز به مطالبی در این زمینه بر می خوریم. اما به طور مجزا یا تحت عنوان این پژوهش باید گفت که مطلب مستقلی یافت نشد.

فصل دوم: مفاهیم و مبانی بحث

قبل از پرداختن به موضوع اصلی که همانا بررسی شیوه های رویارویی حضرت ابراهیم (علیه السلام) با مخالفان است، لازم است با مفاهیم و مبانی این بحث آشنا شده و پیرامون آن پژوهشی هرچند مختصر صورت پذیرد. مطالبی که در ادامه آمده است، در جهت پرداختن به این مهم می باشد.

۱-۲- زندگی حضرت ابراهیم (علیه السلام) در نگاهی گذرا

یکی از قصه های مهم و تاثیر گذار در قرآن قصه ی حضرت ابراهیم (علیه السلام) است. ابراهیم (علیه السلام) از سویی مظهر مقاومت در مقابل قومی بت پرست و متعصب است و از سوی دیگر رویاروی کفر پیشه ی ستمکاری همچون نمرود قرار دارد.

او پیامبری است که بی واسطه با حق سخن می گوید و در راه تحقق آرمان ها و هدف های خدایی اش هر رنج و سختی را تحمل کرده است، اما قاطعانه و با شهامت در مقابل همه ی دشواری ها ایستادگی نموده تا قوم سرکش خود را از بلای بی ایمانی برهاند.

حضرت ابراهیم (علیه السلام) از پیامبران اولوالعزم، دارای شریعت و کتاب مستقل بود. با این مقدمه کوتاه به بیان قصه ی حضرت ابراهیم (علیه السلام) با نگاهی گذرا می پردازیم، و مطالب در قالب مراحل ارائه می شود.

در این پژوهش زندگی پر فراز و نشیب حضرت ابراهیم (علیه السلام) از دو جنبه مورد اهمیت است:

الف) ادوار زندگی حضرت ابراهیم (علیه السلام)

ب) مقامات حضرت ابراهیم (علیه السلام)

که لازم به توضیح است که بخش نخست، یعنی ادوار زندگی حضرت ابراهیم (علیه السلام)، نیز خود به موضوعاتی هم چون دوران کودکی، گفتگو با پرستندگان ستاره و ماه و خورشید و بت، مبارزه عملی با بت پرستان، گفتگو با نمرود، هجرت ابراهیم (علیه السلام)، آخرین برگ زندگی آن حضرت می پردازد.

لذا در ادامه، زندگی پر از حادثه و هیجان همراه با عبرت و پند حضرت ابراهیم (علیه السلام) را در دو مرحله فوق

الذکر بیان می کنیم.

۱-۱-۲- ادوار زندگی حضرت ابراهیم (علیه السلام)

الف) دوران کودکی

مردم بابل در ناز و نعمت به سر می بردند و زمام امور بابل به دست نمرود فرزند کنعان بن کوش بود. نمرود زمامداری بود که بیدادگری را پیشه ی خود ساخته بود.^۱

مرحوم صدوق در اکمال الدین می گوید:

«پدرم و ابن ولید هر دو نقل کردند از ابن برید از ابن ابی عمیر از هشام بن سالم از ابی بصیر از ابی عبد الله (علیه السلام) فرمود: آزر عموی ابراهیم (علیه السلام) منجم دربار نمرود بود، و نمرود جز به صوا بدید وی کاری انجام نمی داد. روزی به نمرود گفت: من در شب گذشته امر عجیبی دیده ام، گفت: بگو چه دیده ای؟ گفت: اوضاع کواکب دلالت می کرد بر اینکه به زودی مولودی در این سرزمین به دنیا می آید که به دست او طومار سلطنت و عزت ما برچیده می شود، نمرود تعجب کرد و پرسید: آیا نطفه اش در رحم زنی منعقد شده؟ گفت نه!

از جمله خصوصیتی که در باره این حمل از اوضاع کواکب به دست آورده بود این بود که مردم او را در آتش می اندازند، تا این جا پیشگویییش درست بود- و اما در باره اینکه خداوند او را از آتش نجات می دهد، چیزی به دست نیاورده بود. امام صادق (علیه السلام) سپس فرمود: نمرود پس از شنیدن این خبر دستور داد تا زنان از مردان کناره گیری کنند، در همین موقع بود که پدر ابراهیم (علیه السلام) با همسر خود مقاربت نمود و او باردار شد. در بحار الانوار به نقل از راوندی آمده (تاریخ پدر ابراهیم (علیه السلام) در همین ایام با مادر ابراهیم همبستر شد و او به ابراهیم باردار شد، بقیه داستان شبیه هم آورده شد^۲) وقتی فهمید که همسرش آبستن شده به نظرش رسید که این حمل همان کسی است که بساط سلطنت نمرود را بر می چیند، لذا برای اینکه اطمینان بیشتری پیدا کند زنان قابله را خواست تا همسرش را معاینه کرده ببینند آیا راستی باردار شده یا نه. خدای متعال هم برای حفظ جان ابراهیم او را به پشت مادرش چسبانید، لذا قابله ها پس از معاینه گفتند: ما اثر حملی نمی بینیم.

زمانی که ابراهیم (علیه السلام) متولد شد، پدرش تصمیم گرفت جریان را به نمرود گزارش دهد، همسرش او را ملامت نموده و گفت: می خواهی به دست خودت فرزندت را به کشتن دهی! من برای اینکه نمرود از جریان با خبر نشود و دردسری برای تو فراهم نگردد این کودک را در یکی از غارها پنهان می کنم تا اگر از بین رفتنی است به دست خود ما از بین نرفته باشد. شوهرش این پیشنهاد را پذیرفت و گفت پس زودتر تا کسی نفهمیده او را ببر، مادر ابراهیم (علیه السلام) طفل

۱. احمد جا المولی محمد و دیگران، فیه های قران، ترجمه مصطفی زمانی، چاپ و نشر اخوت، تهران، ص ۶۵

۲. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار ج ۱۲، ص ۴۲، ح ۳۱، به نقل از قصص الانبیاء راوندی، به همین مضمون در قصص الانبیاء جزایری ص ۱۱۷ ذکر گردید.

را برداشت و روبه بیابان گذاشت، تا به غاری رسید و او را پس از آن که از پستان خود سیر کرد در غار گذاشت و سنگی بر در غار نهاد و به شهر برگشت. خدای متعال رزق این طفل را در انگشت ابراهیم قرار داده بود، طفل هر وقت گرسنه می‌شد سر انگشت خود را در دهان می‌گذاشت و می‌مکید، ابراهیم (علیه السلام) با رشد غیر طبیعی در هر روز به مقدار یک هفته سایر اطفال و در یک هفته به مقدار یک ماه و در یک ماه به مقدار یک سال رشد می‌کرد.

پس از گذشتن چند روز مادر ابراهیم (علیه السلام) به همسر خود گفت: اگر اجازه دهی می‌روم تا ببینم که چه بر سر فرزندم آمده، پس از کسب اجازه از شوهر از شهر بیرون شد و به عجله خود را به غار رسانید و با کمال تعجب دید چشمان کودک مانند دو چراغ می‌درخشد. فرزند خود را از زمین برداشت و به سینه چسباند و او را شیر داد و به حکم اجبار و ناچاری به خانه برگشت، و در جواب شوهرش که پرسید از کودکت چه خبر گفت: دیدمش که از گرسنگی مرده بود، ناچار در همان غار دفنش نموده برگشتم. مدتی گذشت و هر روز به بهانه‌ای از خانه خارج می‌شد، و در غار کودک خود را در آغوش کشیده، شیر می‌داد، تا آنکه کودک به راه افتاد.

روزی بر حسب معمول وقتی مادرش به سراغش رفت و در آغوش گرم خود نوازشش داد هنگام برگشتن کودک دامنش را گرفت و گفت: مرا همراه خود ببر. مادرش گفت: من از پدربت اجازه ندارم، باشد تا از او اجازه بگیرم. (و از آن به بعد هر روز در مقابل تقاضای فرزندش بهانه‌ای می‌آورد، تا آنکه رفته رفته به اوضاع و احوال محیط پی برد و فهمید مادرش حق داشت که او را از بیرون آمدن از غار منع می‌کرد) لذا از آن به بعد خودش هم در پنهان کردن خود سعی می‌نمود، تا آنکه از غار بیرون رفت و امر خدا را به بندگانش ابلاغ نمود، آن وقت بود که خداوند قدرت خود را به دست ابراهیم نشان داد^۱.

«ابراهیم (علیه السلام) با فکر صحیح و روشن خود خدا را شناخت و در ک کرد این بت‌ها بی‌کی می‌پرستند و این مجسمه‌هایی که می‌تراشند برای آنان در پیشگاه خدا ارزشی ندارد»^۲.

ب) گفتگو با پرستندگان ستاره و ماه، خورشید و بت‌ها

مردم بابل علاوه بر بت‌های ساختگی دست خود موجودات آسمانی هم چون خورشید و ماه و ستارگان را پرستش می‌کردند، ابراهیم (علیه السلام) تصمیم گرفت از طریق منطق و استدلال‌های روشن، وجدان خفته آن‌ها را بیدار سازد و در راه توحید و یگانه پرستی گام بگذارند، ابتدا با ستاره پرستان و بعد ماه پرستان و بعد خورشید

۱. شیخ صدوق، کمال الدین، قم دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۵ق، ج ۱ ص ۱۳۸ حدیث ۷

۲. احمد جا المولی محمد و دیگران، فیه های قران، ترجمه مصطفی زمانی، چاپ و نشر اخوت، تهران، ص ۶۶

پرستان مبارزه خود را شروع کرد. ابراهیم (علیه السلام) در مرحله بعد به گفتگو و مبارزه با بت پرستان پرداخت و توانست عده ای را بیدار و عده ای را در شک و تردید فرو برد و چیزی نگذشت این زمزمه در آن منطقه پیچید این جوان کیست که با این منطق گویا و این بیان رسا در دل های مردم راه باز می کند؟! در یک مرحله دیگری ابراهیم (علیه السلام) با عمومی خود آزر وارد بحث شد و با عباراتی بسیار محکم و رسا توأم با محبت و گاهی با توبیخ، در زمینه بت پرستی به او هشدار داد و به او گفت: چرا چیزی را می پرستی که نه می شنود و نه می بیند و نه هیچ مشکلی درباره تو حل می کند؟ تو اگر از من پیروی کنی تو را به راه راست هدایت می کنم، من از این می ترسم که اگر از شیطان پیروی کنی مجازات الهی دامت را بگیرد. حتی هنگامی که عمویش در مقابل این نصایح او را تهدید به سنگسار کردن نمود، او با جمله سلام علیک، من برای تو استغفار خواهم کرد کوشش نمود تا در دل او راهی پیدا کند.^۱

ابراهیم راه راست را به آزر نشان داد و او را پند داد و آزر زیر بار پیروی از راه او نرفت و به کفر و مخالفت خود اصرار ورزید.^۲

ج) مبارزه عملی با بت پرستان

به هر حال ماجرای درگیری ابراهیم با بت پرستان، هر روز شدیدتر و شدیدتر می شد، تا به شکستن همه بت های بت خانه بابل (به استثنای یک بت بزرگ) با استفاده از یک فرصت کاملاً مناسب، انجامید بعد از ماجرای شکستن بت ها نمود تصمیم گرفت که ابراهیم (علیه السلام) را بسوزاند و دستور داد مردم هیزم جمع کردند و حضرت را با منجنیق وارد آتش کردند که به امر خدا آتش بر ایشان گلستان شد.^۳

آن گاه که نور آتش خاموش شد دیدند که ابراهیم با بدن سالم باقی مانده است.

آن معجزه الهی چنان کوبنده و دندان شکن بود که کافران نتوانستند اوضاع را به دلخواه خویش چاره کنند.^۴

به این طریق علامت بزرگ یکتایی خدا و معجزه بزرگ حضرت ابراهیم به وجود آمد و مردم نزدیک بود زمام امور را به ابراهیم (علیه السلام) بدهند ولی بعضی از این مردم وضع زندگی و نعمت های خود را مقدم داشته و دسته ای دیگر ترسیدند.^۵

د) گفتگو با نمرود

۱. مکارم شیرازی، ناصر، نمونه ج ۱۰، ص ۳۹۹ الی ۱۴۰۱
۲. احمد جا المولی محمد و دیگران، فیه های قران، ترجمه مصطفی زمانی، چاپ و نشر اخوت، تهران، ص ۷۰
۳. مکارم شیرازی، ناصر، نمونه ج ۱۰، ص ۴۰۱
۴. موسوی گرمارودی، علی، داستان پیامبران، جلد اول، انتشارات قدیانی، تهران، ص ۹۰
۵. احمد جا المولی محمد و دیگران، فیه های قران، ترجمه مصطفی زمانی، چاپ و نشر اخوت، تهران، ص ۸۱